

**ДЭЛХИЙН УЛС ОРНУУДАД 2015 ОНЫ 3-6 ДУГААР САРЫН ХООРОНД
ЯВАГДСАН ПАРЛАМЕНТЫН БОЛОН ЕРӨНХИЙЛӨГЧИЙН
СОНГУУЛИЙН ТАЛААРХ ЛАВЛАГАА**

Р.Хатанбаатар, А.Пагма, Д.Халиун

2015 оны 3-6 дугаар сарын хооронд Парламентын сонгуулийг Их Британи, Израиль, Финлянд, Тувалу, Турк зэрэг 5 оронд явуулсан бол Ерөнхийлөгчийн сонгууль Польш, Казахстан, Того, Узбекистан, Нигери зэрэг 5 улсад явагдсан байна.

Казахстан улсын хувьд 2016 онд Ерөнхийлөгч болон Парламентын сонгууль нэг жил болох учраас хоёр сонгуулийг нэг жил явуулах нь сонгуулийн чанарт сөрөг нөлөөтэй гэж үзэж Казахстан улсын Ерөнхийлөгчийн сонгуулийг нэг жилээр урагшлуулж 2015 оны дөрөвдүгээр сарын 26-нд явуулсан байна. Польш улсад Ерөнхийлөгчийн анхан шатны сонгууль 2015 оны 5 дугаар сарын 10-ны өдөр явагдсан бөгөөд аль ч нэр дэвшигч 50%-с дээш санал аваагүй тул 5 дугаар сарын 24-ны өдөр хоёр дахь шатны сонгуулийг явуулж төрийн тэргүүн Бронислав Коморовский ялагдаж, сөрөг хүчний намын нэр дэвшигч Анжей Дуда 51,55%-ийн саналаар ялалт байгуулсан.

НЭГ. ПАРЛАМЕНТЫН СОНГУУЛЬ

1. Их Британийн парламентын сонгууль 2015 оны 5 дугаар сарын 7-нд боллоо. Сонгуулийн дүнгээр Консерватив нам Төлөөлөгчдийн танхимд олонхын суудал авч, дангаараа Засгийн газар байгуулах боломжтой болжээ.

- Нийтийн танхимын суудлын тоо - 650
- Засгийн газар байгуулахад шаардагдах суудлын тоо - 326
- Сонгуулийн систем - мажоритар
- Нийт оролцсон намын тоо - 67
- Нийт нэр дэвшигчид - 3921
- Нийт сонгогчид - 46,425,386
- Сонгуулийн ирц - 66,1 %
- Нийт сонгогдсон гишүүдийн 29% буюу 191 нь эмэгтэй.

Хүснэгт 1

№	Нам, намын дарга	Авсан саналын тоо, хувь	Төлөөлөгчдийн танхимд авсан суудлын тоо, хувь
1	Консерватив нам Дэвид Камерон	11 334 920 (36,9%)	331 50.8%
2	Лейборист нам Эд Милибэнд	9 344 328 (30,4%)	232 35.7%
3	Шотландийн Үндэсний нам Никола Старжен	1 454 436 (4,7%)	56 8.6%
4	Либерал демократууд	2 415 888 (7,9%)	8 1.2%
5	Ардчилсан юнионист нам	184 260 (0,6%)	8 1.2%
6	Шинн Фейн	176 232 (0,6%)	4
7	Уэльсийн нам	181 694 (0,6%)	3

8	Социал демократ лейборист нам	99 809 (0,3%)	3
9	Ольстерийн юнионист нам	114 935 (0,4%)	2
10	Нэгдсэн вант улсын тусгаар тогтнолын нам	3 881 129 (12,6%)	1
11	Англи, Уэльсийн ногоон нам	1 157 613 (3,8%)	1
12	“Альянс” нам	61 556 (0,2%)	0
	Бусад		1

2. Израильд парламентын сонгуулийг пропорциональ системээр явуулдаг бөгөөд 3 хувийн босготой юм.

2015 оны 3 дугаар сарын 17-ны өдөр Израильд парламентын ээлжит бус сонгууль явагдаж Ерөнхий сайд Биньямин Нетаньяхугийн тэргүүлдэг эрх баригч “Ликуд” нам сонгогчдын 23,40 хувийн санал авч ялалт байгуулсан байна. “Ликуд” нам Кнессетийн 120 суудлаас 30 суудлыг авсан байна. Тус сонгуульд нийт 25 улс төрийн нам, эвсэл оролцсоноос дараах 10 нам, эвсэл Кнессетэд суудал авчээ.

Хүснэгт 2

№	Нам, эвсэл	Жагсаалтад өгсөн саналын тоо	Саналын хувь	Мандатын тоо
1	“Ликуд”	985,408	23,40	30
2	“Сионист лагерь”	786,313	18,67	24
3	“Нэгдсэн жагсаалт”	446,583	10,61	13
4	“Еш атид”	371,602	8,82	11
5	“Кулану”	315,360	7,49	10
6	“Байт Иегуди”	283,910	6,74	8
7	“ШАС”	241,613	5,74	7
8	“Бидний гэр Израйль”	214,906	5,10	6
9	“Яхадута-Тори”	210,143	4,99	6
10	“Мерец”	165,529	3,93	5

Энэ удаагийн парламентын сонгуулийн ирц 72,3 хувь байсан ба энэ нь 1999 оноос хойших хугацаанд явагдсан 6 удаагийн сонгуулийн хамгийн өндөр ирцтэй сонгууль болжээ.

Сар гаруй үргэлжилсэн яриа, хэлэлцээрийн дүнд Израильд эвслийн засгийн газар байгуулагдсан.

3. Финляндын нэг танхимтай парламент (Eduskunta – Riksdagen)-ын сонгууль 2015 оны 4 дүгээр сарын 19-нд боллоо.

Парламентын 200 гишүүний 199-ийг нь олон мандаттай (6-33 суудал) 14 тойргоос пропорциональ системээр сонгоно. Аланд мужаас сонгогдох 1 гишүүнийг мажоритар системээр сонгоно.

- Нийт нэр дэвшигчдийн тоо - 2146
- Сонгуульд оролцсон нам - 16
- Парламентад суудал авсан нам - 8
- Засгийн газарт орсон намын тоо - 3, Төвийн нам (KESK), Финнийн нам (Finns Party (PS), Үндэсний эвслийн нам (National Coalition Party (KOK))
- Нийт сонгогчид - 4221237
- Сонгуульд санал өгсөн - 2957163

Суудлын тоо:

Хүснэгт 3

№	Намын нэр	Суудлын тоо
1	Center Party (KESK)	49
2	The Finns Party (PS)	38
3	National Coalition Party (KOK)	37
4	Social Democratic Party (SDP)	34
5	Green League (Vihr)	15
6	Left Alliance (Vas)	12
7	Swedish People's Party (RKP)	9
8	Christian Democrats (KD)	5
9	Бусад	1

Сонгогдсон парламентын гишүүдээс:

- Эрэгтэй - 117
- Эмэгтэй - 83

4. Тувалу улсын парламентын сонгууль 2015 оны 3 дугаар сарын 31-нд болсон. Тус улсад намын систем байхгүй.

- Парламентын нийт суудлын тоо - 15
- Сонгуульд нэр дэвшигчид- 32
- Сонгуулийн систем - Мажоритар. 7 арлаас тус бүр 2, нэг арлаас 1 гишүүн сонгоно.

5. Турк улсын нэг танхимтай парламент Үндэсний Их Хурал (Grand National Assembly of Turkey)-ын сонгууль 2015 оны 6 дугаар сарын 7-нд явагдлаа. Өнөөдрийн байдлаар (2015.6.8) сонгуулийн эцсийн дүн гараагүй байна.

- Парламентын нийт суудлын тоо - 500
- Сонгуульд оролцсон намын тоо - 20
- Сонгуулийн систем - пропорциональ
- Парламентад суудал авах саналын босго - 10%

Сонгуулийн урьдчилсан дүн:

Хүснэгт 4

№	Намын нэр	Саналын тоо, хувь	Суудлын тоо
1	Шударга ёс, хөгжлийн нам	18,716,728(40,9%)	258
2	Бүгд найрамдах улсын ардын нам	11 467 332 (25,0%)	132
3	Үндэсний хөдөлгөөний нам	7 489 887 (16,3%)	80
4	Ард түмний ардчиллын нам	5,990,349 (13,1%)	80

Бусад намууд нь 10%-ийн босго даваагүй

Хоёр. Ерөнхийлөгчийн сонгууль

Хүснэгт 5

№	Улс орон	Сонгууль яагадсан огноо, жил	Сонгуулийн тогтолцоо,	Нэр дэвшигчид	Нэр дэвшигчдийн авсан саналын тоо, хувь	Сонгуульд санал өгсөн сонгогчдын тоо
1	Польш /хоёр дахь шат/	2015-05-24 1990 1995 2000 2005 2010 2015	TRS Two Round System буюу Хоёр шаттай тогтолцоо	Анжей Дуда Хууль, шударга ёс нам	8,630,627 51.55%	Сонгуульд санал өгсөн: 16,993,169 Хүчинтэй: 16,742,938 Хүчингүй: 250,231 Бүртгэгдсэн нийт сонгогчдын тоо: 30,709,281 Ирц: 54.5%
				Бронислав Коморовский Иргэний платформ нам	8,112,311 48.45%	
				Анжей Дуда Хууль, шударга ёс нам	5,179,092 34.76%	
				Бронислав Коморовский Иргэний платформ нам	5,031,060 33.77%	
				Павел Кукиз Бие даагч	3,099,079 20.80%	
				Януш Корвин Микке Европарламентын гишүүн, KORWIN	486,084 3.26%	
				Магдалена Огурек Демократ зүүн холбоо	353,883 2.38%	
	Польш /анхан шат/	2015-05-10	-	Адам Ярубас Польш ардын нам	238,761 1.60%	Сонгуульд санал өгсөн: 15,023,886 Хүчинтэй: 14,898,934 Хүчингүй: 124,952 Бүртгэгдсэн нийт сонгогчдын тоо: 30,688,570 Ирц: 48.5%
				Януш Паликот Паликотын хөдөлгөөнийн тэргүүн	211,242 1.42%	
				Гжегож Браун Найруулагч	124,132 0%	
				Мариан Ковальски Иргэний хөдөлгөөн	77,630 0%	
				Яцек Вилк Шинэ барууны конгресс	68,186 0%	
				Павел Танаино Шууд ардчилал	29,785 0%	

2	Казахстан	2015-04-26 1991 1999 2005 2011 2015	TRS Two Round System буюу Хоёр шаттай тогтолцоо	Нурсултан Назарбаев Ардын ардчилсан нам "Нур Отан" Түргүн Сыздықов Ардын коммунист нам Абелыази Калиакпарович Кусаинов Нам бус	8,833,250 97.75% 145,756 1.61% 57,718 0%	Сонгуульд санал өгсөн: 9,242,936 Хүчинтэй: 9,090,920 Хүчингүй: 152,016 Бүртгэгдсэн нийт сонгогчдын тоо: 9,547,864 Ирц: 95.22%
3	Того	2015-04-25 2003 2005 2010 2015	FPTP First Past The Post буюу нэг мандаттай харьцангуй олонхийн хувилбарын тогтолцоо	Фор Эссозимна Бүгд найрамдах улсын төлөөх холбоо Жан-Пьер Фабр Өөрчлөлтийн төлөөх үндэсний альянс Loved Tchabotой Gogue Интеграл хөгжлийн төлөөх демократуудын альянс Жерри Таама New Togolese Commitment Мохамед Тхассона-Траоре Ардчилал болон хөгжлийн төлөөх иргэний хөдөлгөөн	1,221,282 58.77% 731,230 35.19% 83,768 4.03% 21,569 1.03% 20,048 0%	Сонгуульд санал өгсөн: 2,138,438 Хүчинтэй: 2,077,897 Хүчингүй: 58,813 Бүртгэгдсэн нийт сонгогчдын тоо: 3,509,258 Ирц: 60.92%
4	Узбекистан	2015-03-29 1991 2000 2007 2015	TRS Two Round System буюу Хоёр шаттай тогтолцоо	Ислам Каримов Узбекистаны либерал-демократ нам Акмаль Саидов Демократ нам "Миллий Тикланиш" Хотамжон Кетмонов Ардын демократ нам Наримон Умаров Социал-демократ нам "Адолат"	17,122,597 90.39% 582,688 3.08% 552,309 2.92% 389,024 2.05%	Сонгуульд санал өгсөн: 18,942,349 Хүчинтэй: байхгүй Хүчингүй: байхгүй Бүртгэгдсэн нийт сонгогчдын тоо: 20,798,052 Ирц: 91.08%

5	Нигери	2015-03-28 2007 2011 2015	TRS Two Round System буюу Хоёр шаттай тогтолцоо	Мохаммаду Бухари Бүх дэвшилтэт хүчний конгресс нам Гудлак Джонатан Ардын ардчилсан нам (PDP) Адебайо Аиени Африкийн ардын альянс (APA) Гания Галадима Нигерийн холбооны конгрессын нам (ACPP) Сэм Эке Иргэдийн олон нийтийн нам (CPR) Руфус Салау Ардчиллын төлөөх альянс (AD) Мани Ахмад Африкийн демократ конгресс (ADC) Аллагоа Чинеду Нигерийн ардын нам (PPN) Мартин Оново Үндэсний ухамсрын нам (NCP) Тунде Анифовосе-Келани Үйл хөдлөлийн альянс (AA) Чекаас Окорие Нэгдсэн прогрессив нам (UPP) Комфорт Сонайяа КОВА нам (KP) Годсон Окойе Нэгдсэн демократ нам (UDP) Анброз Алберт Овуру Hope Democratic Party (HOPE)	15,424,921 53.96% 12,853,162 44.96% 53,537 0.19% 40,311 0.14% 36,300 0.13% 30,673 0.12% 29,666 0.10% 24,475 0.09% 24,455 0.09% 22,125 0.08% 18,220 0.06% 13,076 0.05% 9,208 0.03% 7,435 0.03%	Сонгуульд санал өгсөн: 29,432,083 Хүчинтэй: 28,587,564 Хүчингүй: 844,519 Бүртгэгдсэн нийт сонгогчдын тоо: 67,422,005 Ирц: 43.65%
---	--------	------------------------------------	---	--	---	---

АШИГЛАСАН МАТЕРИАЛ

- <http://www.electionguide.org>
- <http://www.idea.int>
- <http://aceproject.org/>
- <http://www.ipu.org/parline-e/parlinesearch.asp>